



Persoonlijke liefdevolle zorg

Behoeften van mantelzorgers in gemeente Katwijk ten aanzien van toegankelijke hulp, respijtzorg en mantelzorgwaardering

Colofon

Opdrachtgever	Gemeente Katwijk
Auteur(s)	Aline Vos, Maike Oosterbaan
Informatie bij	Aline Vos, a.vos@mantelzorg.nl,
Datum	9 november 2023
Versie	Definitief



MantelzorgNL_{PRO} ondersteunt alle professionals die met mantelzorg te maken hebben. MantelzorgNL_{PRO} komt voort uit en werkt nauw samen met Vereniging MantelzorgNL.

MantelzorgNLpro

Sparrenheuvel 38, gebouw C
3708 JE Zeist

T 030 659 22 22
E info@mantelzorg.nl

www.mantelzorgPRO.nl

Samenvatting

De vraag naar mantelzorg neemt toe en ook in gemeente Katwijk verlenen steeds meer inwoners intensief zorg aan een vriend of familielid. Mantelzorgers vormen een fundamentele spil om zorg nu en in de toekomst toegankelijk te houden. Ze zijn dus van grote waarde, zowel op maatschappelijk niveau en binnen de sociale context waar ze zorg verlenen. Gemeente Katwijk merkt daarom mantelzorg aan als urgent beleidsthema met een toekomstgerichte uitvoeringsagenda. Rond drie thema's is er vraag naar verdiepend inzicht op basis van behoeften van mantelzorgers. Het gaat om respijtzorg, toegankelijke hulp en mantelzorgwaardering.

Binnen het onderzoek zijn twee instrumenten ingezet. Allereerst een digitale behoeftepeiling. Deze vragenlijst is door zo'n 500 mantelzorgers uit gemeente Katwijk ingevuld. Het tweede instrument is een interview waardoor persoonlijke ervaringen en emoties van mantelzorgers ruimte krijgen in het onderzoek. In totaal zijn 20 mantelzorgers geïnterviewd over de geselecteerde thema's (bijlage 1).

Uit het onderzoek blijkt dat mantelzorgers in gemeente Katwijk aanzienlijk meer uren zorg verlenen ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Ook wonen zij, vaker dan gemiddeld elders in het land, nabij het familielid of de vriend die zorg ontvangt. Daarnaast wordt zichtbaar dat hulp allereerst wordt gezocht in familiekring, vooral waar het gaat om mantelzorg. Wanneer het thema respijtzorg nauwkeurig wordt bekeken dan blijkt dat een derde van de mantelzorgers hierover onvoldoende kennis heeft van de mogelijkheden en regelingen. De mantelzorgwaardering wordt gewaardeerd door mantelzorgers. Maar, geven zij aan het is slechts één handeling om mantelzorgers te waarderen. Echt gehoord, gezien en geholpen worden daar spreekt voor mantelzorgers voornamelijk waardering uit.

Deze resultaten laten zien dat een grote groep mantelzorgers zelf – of delend in familiekring – zorg verlenen. Deze mantelzorgers hebben behoefte aan educatie over ziektebeelden en het delen van (leer)ervaringen met andere mantelzorgers. Deels voelt deze groep zich onvoldoende geholpen door professionele hulpinstanties. Echter, voor een aantal specifieke groepen mantelzorgers blijkt zowel hulp in familiekring als professionele hulp op grote afstand te staan. Zij voelen zich er alleen voor staan en ervaren mantelzorg als een tamelijke tot zware belasting. Voor deze mantelzorgers is de toegang naar hulp moeilijk te vinden. Daarnaast vragen mantelzorgers om begrip en maatwerk dat past bij de mantelzorgsituatie. Zij verlenen veel zorg zelf en hebben op piekmomenten soms hulp nodig. Mantelzorgers zoeken flexibiliteit in de mogelijkheden van hulp. Als laatste bestaat er onder mantelzorgers behoefte om samen te werken rond de mantelzorgsituatie. Zij willen hun eigen expertise en kennis ter beschikking stellen, ook nodigen ze professionals uit om mee te lopen in de mantelzorgsituatie. Hieruit spreekt het verlangen naar inlevingsvermogen, samenwerking en ondersteuning op maat.

Dit rapport biedt een aantal belangrijke aanbevelingen. Allereerst de aanbeveling om meer gebruik te maken van professionele en informele sleutelfiguren in gemeente Katwijk om hulp toegankelijk te maken. Betrek hen bij mantelzorgondersteuning. Hiervoor heeft het Welzijnskwartier een centrale rol te vervullen; zowel richting mantelzorgers als richting professionals en informele partners die dagelijks contact hebben met mantelzorgers. Ondersteunend aan dit proces is het sluiten van een mantelzorgakkoord op bestuurlijk niveau tussen diverse organisaties. De tweede belangrijke aanbeveling is het in leven roepen van een flexibele respijtzorgregeling voor mantelzorgers. Laat mantelzorgers kiezen wat zij nodig hebben om daadwerkelijk respijt te ervaren. De laatste uitgelichte aanbeveling gaat over mantelzorgwaardering. Mantelzorgers geven zonder omhaal aan dat mantelzorgwaardering slechts één facet is om je als mantelzorgster gewaardeerd te voelen. Mantelzorgwaardering in samenhang uitvoeren is daarom belangrijk.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
Inhoudsopgave.....	4
1 Inleiding.....	5
2 Theoretisch kader.....	7
2.1 Mantelzorg.....	7
2.2 Respijtzorg.....	7
2.3 Acht vraaggebieden.....	8
3. Onderzoeksmethode.....	9
3.1 Digitale behoeftepeiling.....	9
3.2 Kwalitatieve verdieping met mantelzorgers.....	9
4. Resultaten.....	10
4.1 Response.....	10
4.1 Stevig sociaal vangnet.....	10
4.2 Vertrouwen en maatwerk.....	11
4.3 Oog en oor voor de mantelzorgers.....	14
4.4 Waardering.....	15
5. Conclusie.....	17
5. Aanbevelingen.....	18
Toegankelijke informatie en hulp voor mantelzorgers.....	18
Respijtzorg.....	19
Mantelzorgwaardering.....	20
Bijlage 1 Samenstelling mantelzorgers.....	21
Bijlage 2 Voorstel voor beleidsregels mantelzorgwaardering.....	22
Bijlage 3 Voorstel aanvraagprocedure mantelzorgwaardering.....	24

1 Inleiding

Als u mantelzorg mag omschrijven aan anderen die er weinig ervaring mee hebben, wat zou u dan vertellen? “Het is schipperen tussen zorgen en toch zelf regie proberen te houden. Mantelzorg heeft impact en ik wil hierover een eerlijk verhaal vertellen. Wij liepen samen op een pad en dat pad werd volledig naar de andere kant geduwd. Hier kies je niet voor.” Aan het woord is een 50-jarige man die nu twaalf jaar de rol van mantelzorger vervuld voor zijn vrouw. Zij kreeg op relatief jonge leeftijd haar eerste hersenbloeding door de Katwijkse ziekte. Hij is één van de twintig mantelzorgers die zich lieten interviewen voor het onderzoek van MantelzorgNLpro naar de ondersteuningsbehoeften van mantelzorgers in gemeente Katwijk.

1.1 Aanleiding en doel

Aanleiding van het onderzoek is de prioritering van mantelzorg als urgent beleidsthema door gemeente Katwijk. Deze aandacht voor mantelzorg is noodzakelijk want al enkele jaren neemt door demografische en beleidsontwikkelingen de vraag naar mantelzorg toe tot een verwacht hoogtepunt in 2040. Ter illustratie: In gemeente Katwijk bestaat nu voor iedere 75-jarige een potentieel van gemiddeld 10 mantelzorgers en in 2040 is dit aantal afgenomen naar een potentieel van 5 mantelzorgers¹. Mantelzorgondersteuning is daarom een speerpunt met een uitvoeringsagenda die gemeente Katwijk heeft vastgesteld. Binnen de agenda is ruimte gemaakt voor advisering door MantelzorgNLPRO op drie thema's; respijtzorg, toegankelijke hulp en mantelzorgwaardering.

Respijtzorg wordt ook aangeduid als vervangende zorg. Respijtzorg heeft als doel een adempauze te bieden aan de mantelzorger. Het respijtaanbod is divers van een dagopvang tot een paar uur aanwezigheidszorg in huis. Het tweede thema gaat over toegankelijkheid van hulp voor mantelzorgers. Veel mantelzorgers wachten namelijk met hulp zoeken, of weten niet wat er mogelijk is. Zij blijven doorgaan met zorgen omdat ze zich als eerste verantwoordelijk voelen voor de zorg². Het niet vragen van hulp verhoogt uiteindelijk het risico op overbelasting en uitputting. Het laatste thema in het onderzoek gaat over de mantelzorgwaardering. Iedere Nederlandse gemeente heeft de wettelijke taak om mantelzorgers te waarderen. In gemeente Katwijk gebeurt dat momenteel door een geldbedrag van €100,- te geven aan mantelzorgers. De huidige vorm en aanvraagprocedure worden tijdens het onderzoek geëvalueerd.

Doel van het onderzoek is inzicht te verkrijgen in de behoeften van mantelzorgers in gemeente Katwijk ten aanzien van respijtzorg, toegankelijke hulp en mantelzorgwaardering.

Wat vinden mantelzorgers echt belangrijk? In hoeverre bereikt hulp en ondersteuning alle mantelzorgers? Wat kan gemeente Katwijk doen om daadwerkelijk aan te sluiten bij de behoeften van mantelzorgers? Deze vragen liggen aan de basis van het onderzoek.

De praktische relevantie van dit onderzoeksrapport voor gemeente Katwijk is hoog. Gemeenten beschikken namelijk over een grote mate van beleidsvrijheid om mantelzorgers op maat te ondersteunen. Ze zijn niet gebonden aan wettelijke richtlijnen, maar kunnen in beleid en uitvoering daadwerkelijk aansluiten bij de behoefte aan ondersteuning en waardering van de mantelzorger.

¹ Toekomstverkenning mantelzorg aan ouderen in 2040, Sociaal Cultureel Planbureau, 2019

² Caring for our own, S. Levitsky, 2014

1.2 Leeswijzer

Het volgende hoofdstuk van het rapport biedt een overzicht van de gekozen aanpak en de onderzoeksvragen die centraal staan in de uitgevoerde onderzoeken. Er is een digitale vragenlijst verspreid onder inwoners van Katwijk over mantelzorg. Daarnaast zijn twintig mantelzorgers geïnterviewd over wat mantelzorg voor hen betekent en welke behoefte aan ondersteuning zij hebben. In hoofdstuk 2 beschrijven we het theoretisch kader. In hoofdstuk 3 staan de uitkomsten van de on mantelzorgers naar voren is gekomen. In het laatste hoofdstuk wordt op basis van de resultaten een conclusie getrokken en aanbevelingen aangereikt.

2 Theoretisch kader

“Mantelzorg is (...) van bijzondere betekenis. Voor de samenleving als geheel, voor de mensen die het geven en ontvangen. Het is van belang dat mantelzorg de bijdrage aan de samenleving in het algemeen en aan de zorg in het bijzonder op zijn minst kan blijven vervullen”³. Het begrip mantelzorg roept uiteenlopende reacties op. Het is daarom belangrijk het begrip en de waarde van mantelzorg te bepalen.

In dit hoofdstuk geven de theoretische kaders inhoud en structuur aan het onderzoek en de aanbevelingen. Allereerst de definitie van mantelzorg die leidend is en waaruit blijkt dat mantelzorg afkomstig is van een relationele context. Ook respijtzorg wordt toegelicht vanwege onbekendheid met het begrip. De daaropvolgende acht vraaggebieden zijn een weergave van welke ondersteuningsvragen mantelzorgers hebben en welke ondersteuning minimaal nodig is om te voorzien in de vragen en ondersteuningsbehoefte van mantelzorgers.

2.1 Mantelzorg

Als definitie voor mantelzorg hanteert MantelzorgNLPRO de definitie van het Sociaal Cultureel Planbureau.

“Mantelzorg is alle hulp aan een hulpbehoevende door iemand uit diens directe sociale omgeving. Ook minder intensieve hulp, de hulp aan huisgenoten en de hulp aan instellingsbewoners zijn meegenomen. Mantelzorg is hulp die verder gaat dan de zogenoemde ‘gebruikelijke hulp.’”

Het gaat daarbij om onbetaalde hulp, en mantelzorg kan nooit als een verplichting aan iemand opgelegd worden. Hulp aan mensen zonder gezondheidsbeperkingen, zoals oppassen op gezonde kleinkinderen, valt buiten de definitie.

2.2 Respijtzorg

Voor het begrip respijtzorg gebruiken we de volgende definitie:

“Respijtzorg is het tijdelijk overdragen van de zorg. Zodat mantelzorgers tijd naast zorgen tijd hebben voor andere belangrijke dingen in het leven: werk, studie, gezin, familie, vrienden en ontspanning. Respijtzorg is een vorm van mantelzorgondersteuning. We noemen het ook wel vervangende mantelzorg. Door respijtzorg kunnen mantelzorgers hun eigen leven beter in balans houden en de zorg voor hun naaste langer volhouden.”

³ Programma Welzijn Nieuwe Stijl, J. Bussemaker, 2009



Figuur 1: schematische weergave van de acht vraaggebieden

2.3 Acht vraaggebieden

De vragen van mantelzorgers komen terug in de acht vraaggebieden. De vraaggebieden zijn een weergave van de gebieden waarop mantelzorgers knelpunten ervaren en ondersteuning wensen. Deze zijn gebaseerd op de acht basisfuncties. Jet Bussemaker introduceerde in 2009 de acht basisfuncties voor mantelzorgondersteuning. Ze blijken nu en in de toekomst nog steeds relevant.

Er is sprake van een goede ondersteuningsstructuur als op alle gebieden een variatie aan ondersteuningsvormen beschikbaar is. Dit kan betekenen dat de gemeente dit zelf aanbiedt, maar kan bijvoorbeeld ook via andere organisaties plaats vinden zoals bij een zorgaanbieder, een vereniging of een vrijwilligersorganisatie. De vraaggebieden zijn:

1. **Informatie en advies:** mantelzorgers hebben behoefte aan informatie en advies over bijvoorbeeld de ziekte of beperking van hun naaste. Maar ook over mogelijke zorg en ondersteuning, regelingen
2. **Persoonlijke begeleiding:** Hoe blijf je als mantelzorger in balans? Vormen van coaching en begeleiding om als mantelzorger regie te houden
3. **Emotionele steun:** Een luisterend oor, begrip en erkenning voor jou situatie als mantelzorger. Dit kan lotgenoten contact zijn, maar kan ook steun van familie of vrienden zijn of bijvoorbeeld de professionals die langs komen.
4. **Educatie:** Allerlei trainingen en cursussen die de mantelzorger kunnen ondersteunen bij het versterken van hun draagkracht.
5. **Praktische hulp:** praktische vormen van hulp als verlichting van de mantelzorgtaken zoals huishoudelijke hulp, praktische hulp door vrijwilligers of hulp bij het aanvragen van zorg of ondersteuning.
6. **Vervangende zorg:** Voor als de mantelzorger tijdelijk geen ondersteuning kan bieden of even op adem wil komen. Denk daarbij aan verschillende vormen van respijtzorg.
7. **Financiële ondersteuning:** aan het mantelzorgen zijn kosten verbonden, denk aan onkosten of kosten omdat iemand minder kan werken. Er zijn verschillende financiële tegemoetkomingen mogelijk om mantelzorgers financieel te ontlasten.
8. **Materiële hulp:** denk hierbij aan hulpmiddelen voor de zorgvrager en/of mantelzorger om mantelzorgtaken te verlichten.

3. Onderzoeksmethode

De echte expert is de mantelzorger zelf. Mantelzorgers voorzien ons van waardevolle informatie en zij zijn de richtingwijzers naar passende hulp en ondersteuning.

In dit hoofdstuk beschrijven we de verschillende onderzoeksmethoden die zijn gebruikt om de lokale situatie in beeld te brengen. Een deskresearch gaf een globaal beeld: welke positie heeft mantelzorg in het lokale beleid, wie zijn belangrijke stakeholders en welke vragen zijn van belang in de rest van het onderzoek? De experts zijn de mensen om wie het gaat: de mantelzorgers. Zij zijn ervaringsdeskundig en weten als geen ander hoe het met ze gaat en wat zij nodig hebben. We spraken met mantelzorgers in groeps gesprekken en via een digitale enquête.

3.1 Digitale behoeftepeiling

Wie zijn de mantelzorgers in de gemeente, welke voorzieningen gebruiken zij, wat is hun ervaren belasting en wat is hun ondersteuningsbehoefte? Aan de hand van een (digitale) behoeftepeiling ondervroegen we mantelzorgers. De uitkomsten van deze vragenlijsten geven een kwantitatief beeld van de huidige situatie in gemeente Katwijk. Voor de digitale enquête zet MantelzorgNL de expertise en de IT-omgeving van het Nationaal Mantelzorg Panel (NMP) in. Het NMP wordt gebruikt om mantelzorgers landelijk te bevragen en kan ook lokaal worden ingezet. De uitkomsten werden geanalyseerd en vergeleken met het landelijke beeld.

De vragenlijst bevat vragen die zijn gebaseerd op de volgende indicatoren:

- Achtergrondvragen, zoals leeftijd, samenstelling huishouden en geslacht.
- Ervaringen met en behoefte aan mantelzorgondersteuning.
- Gebruik en behoefte aan respijt(zorg), ook uit het informele netwerk.
- Al dan niet ontvangen van de Mantelzorgwaardering en de tevredenheid over de aanvraagprocedure.

De digitale vragenlijst is verspreid onder zo vele mogelijk mantelzorgers. Mantelzorgers geregistreerd bij het Welzijnswartier, maar ook via lokale media en lokale netwerkorganisaties.

3.2 Kwalitatieve verdieping met mantelzorgers

Om goed inzicht te krijgen in de ervaren toegankelijkheid van hulp en ondersteuning van mantelzorgers gingen we met hen in gesprek. Dit gesprek is gevoerd door een gestructureerd interview af te nemen waarbij de vragen rond toegankelijke hulp, respijtzorg en mantelzorgwaardering zijn vastgelegd in een interviewgids. Binnen het interview is ook ruimte om door te vragen naar ervaringen, behoeften en drempels die mantelzorgers ervaren. Deze onderzoeksvorm geeft een kwalitatieve verdieping in de onderzoeksresultaten van de digitale behoeftepeiling. Er zijn 20 mantelzorgers geïnterviewd door medewerkers van MantelzorgNLPRO en het Welzijnswartier. De uitkomsten zijn vertrouwelijk en anoniem verwerkt.

4. Resultaten

De resultaten geven inzicht in de belevingswereld van mantelzorgers in gemeente Katwijk. Ze maken zichtbaar welke hoopvolle en succesvolle elementen al aanwezig zijn en herkend worden door mantelzorgers. Ook laten de resultaten zien welke onderwerpen mantelzorgers aan het hart gaan en hoe zij hierover hun eigen ervaringskennis en expertise delen.

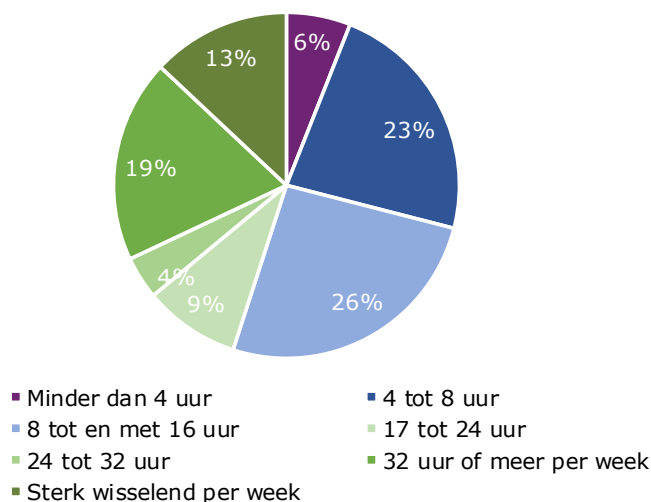
4.1 Response

In totaal hebben 1.065 respondenten interesse in digitale behoeftepeiling getoond. Van hen zijn 558 respondenten met de vragenlijst gestart; in totaal hebben 321 respondenten de gehele vragenlijst ingevuld. Aan de interviews hebben 20 mantelzorgers als respondenten meegewerkt (bijlage 1).

4.1 Stevig sociaal vangnet

In gemeente Katwijk wonen mantelzorgers in de nabije omgeving van degene voor wie ze zorgen. Ook ontvangen mantelzorgers op hun beurt steun uit hun eigen sociale netwerk. Het merendeel van de zorgvragers waarvoor de respondenten uit Katwijk zorgen (95%) woont in de gemeente Katwijk. Landelijk helpt 65% een zelfstandig wonende elders. Ook wordt er onder respondenten opvallend meer uren mantelzorg gegeven ten opzichte van het landelijk gemiddelde. 69% van de respondenten in Katwijk zorgt meer dan 8 uur per week, tegen 20% landelijk (figuur 2).

Figuur 2: aantal uren mantelzorg per week



Op de vraag aan mantelzorgers wie zij om hulp vragen bij hun mantelzorgsituatie worden vaak delen van het sociale netwerk genoemd. Zo noemt iemand de overburen: *"De overburen zijn een grote steun. Iedere dag maken we een praatje en doen we een bakkie samen."* Een mantelzorger vertelt over hoe zijn dochter twee middagen op zijn vrouw past. Hij heeft vier kinderen die afwisselend een weekend bij hun moeder zijn, zodat hij een paar dagen met de camper op pad kan. Daarnaast wordt ook kerkelijke ondersteuning genoemd; gemeenteleden die bij kunnen springen waar nodig. *"Als ik weg moest kon ik altijd een beroep doen op mensen in de kerk."*

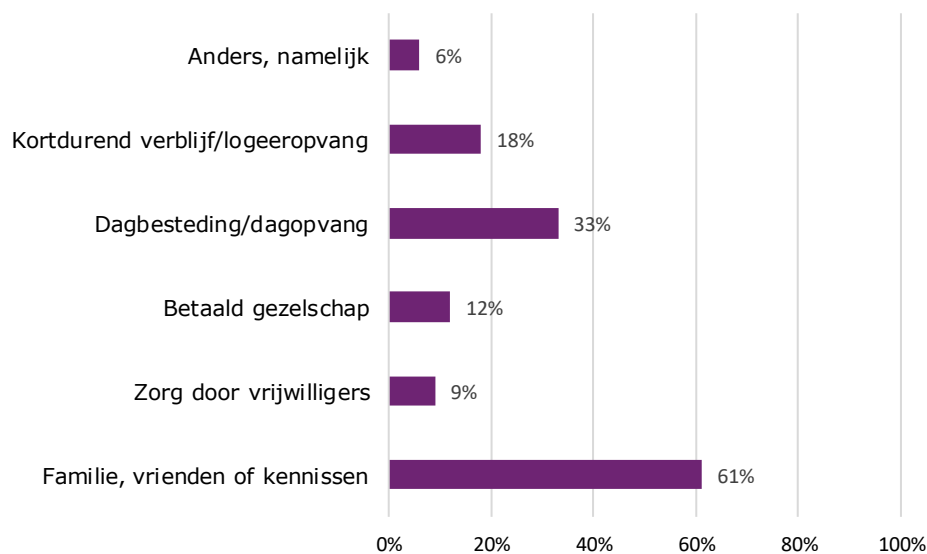
Anderen constateren bereidheid om te helpen, maar dat het ingewikkeld is om het in te passen in het dagelijks leven. Andere familieleden zijn ook druk en ook weten ze vaak niet hoe met de aandoening of ziekte om te gaan: *"Familie vindt het vervelend voor zichzelf, mijn zus vindt ook vervelend maar komt niet. Ik heb geen energie om anderen om hulp te vragen. Vragen om hulp kost meer tijd en energie dan je het zelf doet."* Het hangt samen met het gevoel 'niet begrepen te worden' door vrienden en familie en de angst om anderen met zorgen te belasten. Een mantelzorger verwoordt het op deze manier in de

omgang met de psychische problemen van haar man: "Ik voel me onbegrepen, sommige dingen wil ik niet delen met mijn familie of vriendinnen. Zij gaan zich zorgen maken. Ik wil iemand die er verstand van heeft. Want ik weet dat hij niet alles meent wat hij tegen me zegt."

Het delen van de zorg is een beschermende factor tegen overbelasting. Ruim 62% (n=452) is echter de enige mantelzorg van de zorgvrager. Dat betekent dat deze mantelzorgers de zorg niet met hun netwerk kunnen delen. Een mantelzorg vertelt dat het moeilijk is om hulp te vragen. "Sociaal netwerk: Hoe dan? Ik heb vijf broers en zussen, maar iedereen werkt óf zorgt." Ook hebben mantelzorgers te maken met hun eigen overtuigingen die een belemmering kunnen zijn om hulp te vragen. Ze zorgen voor hun geliefde. Dat gebeurt uit liefde: "Ik wil zelf voor haar zorgen zolang als ik dat kan. Vanuit dankbaarheid, omdat ze 50 jaar voor mij heeft gezorgd." Soms raakt liefde vermengt met een plichtgevoel: "Ik wil vol overgave en liefde voor mijn moeder zorgen, maar soms denk ik: Waar ben ik in dit verhaal?"

Ook bij respijtzorg zien we eenzelfde lijn verschijnen: wanneer mantelzorgers aangeven gebruik te maken van respijtzorg dan wordt dat grotendeels gedaan door familie, vrienden of kennissen (figuur 3).

Figuur 3: vormen van respijtzorg waar respondenten het laatste jaar gebruik van hebben gemaakt



Het gaat hierbij om een relatief kleine groep. In dit onderzoek geeft namelijk 9% (n=363) aan gebruik te maken van respijtzorg. Wanneer mantelzorgers geen gebruik maken van respijtzorg dan heeft dat als reden dat ze er geen behoefte aan hebben. 26 keer wordt genoemd dat het wordt geregeld in het eigen sociale netwerk of dat ze het niet nodig of wenselijk vinden. Wanneer mantelzorgers echter wel gebruik maken van respijtzorg is de tevredenheid zeer hoog (91%).

4.2 Vertrouwen en maatwerk

In gemeente Katwijk zorgen inwoners bovengemiddeld voor elkaar en wonen ze dichterbij elkaar ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Dit vergroot dus de intensiteit van zorg die je als mantelzorg biedt. Daarom is professionele hulp voor de mantelzorgsituatie belangrijk. De groepen 35-45 jaar (69%) en 45-55 jaar (46%) hebben vaker een indicatie voor begeleiding, respondenten in eenpersoonshuishoudens (79%) vaker voor langdurend verblijf. Een opvallende uitkomst is dat naarmate mensen meer uren zorg mantelzorg bieden, ze minder vaak een aanbod voor professionele hulp of zorg krijgen.

Dus hoe meer uren mantelzorg, hoe vaker mantelzorgers dit zonder of met zo min mogelijk professionele hulp uitvoeren. Voor een verklaring zijn er twee perspectieven aan het wijzen. Het eerste perspectief gaat over een zwakke basis van relatie en vertrouwen tussen professionals en

mantelzorgers dat maatwerk mogelijk maakt. Hierbij gaat het ook over professionals die de toegangsfunctie vervullen tot geïndiceerde zorg of ondersteuning. Dit perspectief over het gebrek aan vertrouwen zijn in een bredere context te plaatsen. In gemeente Katwijk heerst er al generaties lang wantrouwen naar de overheid die zich niet bekommert om inwoners en wat voor hen belangrijk is⁴. Ook rond mantelzorg is dit zichtbaar. De mantelzorgers vertellen over gesprekken met professionals die het wantrouwen en teleurstelling geven waardoor verwachtingen over het ontvangen van hulp worden bijgesteld.

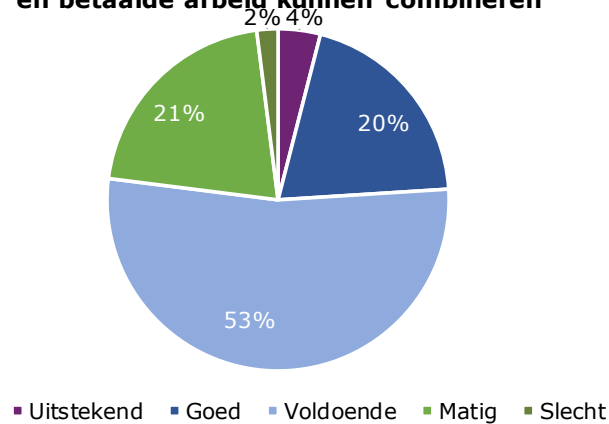
De kwaliteit van het gesprek tussen professionals en mantelzorgers heeft invloed op het gevoel van erkenning in de rol van mantelzorger. Niet alleen in relatie tot de zorgvrager, maar ook als samenwerkingspartner, hulpvrager en als expert in de zorg. Een mantelzorger vertelt hoe hij zich tijdens een keukentafelgesprek niet serieus genomen voelde: *“Er kwam iemand bij ons thuis die zich totaal niet had ingelezen in onze situatie en mijn vrouw (met NAH) moest bij het gesprek zijn. Ik heb haar weg gestuurd. Als ik mijn werk niet goed doe dan zegt mijn baas ook, wat doe je nu?”* Ook noemen mantelzorgers een onprettige bejegening van contactpersonen. *“Ik voel me een bedelaar in plaats van dat de gemeente vraagt: Waar kan ik jou mee helpen?”* Een andere mantelzorger zegt hierover: *“Het is iedere keer een strijd wanneer je in gesprek moet met de gemeente. (...) Niet van: Oh joh, wat vervelend voor je. We het proberen te regelen. Dat gevoel krijg je nooit.”* Er is een groep mantelzorgers te herkennen die uiteindelijk het heft in eigen handen hebben genomen. Aanleiding hiervoor is dat ze tijdens het proces naar passende hulp het vertrouwen in wmo- en zorgprofessionals zijn verloren. *“Alles hebben we zelf gedaan en geregeld. Nu hebben wij het geluk dat we de mogelijkheden hebben.”* De oproep van deze mantelzorgers gaan over het mogelijk maken van maatwerk. *“Al is het maar één of twee uurtjes aan hulp. Dat haalt soms de pieken eraf. En: “Kijk naar wat er in een situatie nodig is. Denk in mogelijkheden.”*

Bij het tweede perspectief staat toegankelijke hulp centraal want, veel mantelzorgers zijn onvoldoende op de hoogte van hulpmogelijkheden. Daarnaast bezitten zij niet genoeg vaardigheden om gebruik te maken van het hulpaanbod. Hulp is daardoor voor hen moeilijk bereikbaar. Zo geven respondenten met maximaal basisonderwijs (33%) vaker aan geen enkele vorm van geïndiceerde hulp te krijgen. Ook geven respondenten met maximaal basisonderwijs (40%) vaker aan dat de ondersteuning niet aansluit bij hun behoefte. Respondenten in een eenoudergezin (25%) of een eenpersoonshuishouden (33%) geven vaker aan te denken dat ze er niks aan hebben. In het open veld van de digitale vragenlijst werd 33 maal aangegeven dat het moeilijk is om de juiste ondersteuning te krijgen (*alles duurt lang, bureaucratie –van het kastje naar de muur gestuurd-, wantrouwen bij instanties, geen passend aanbod mogelijk, geen maatwerk bijvoorbeeld bij kleine klusjes, vooral gericht op ouderen en zorgvragers, niet op jeugd en mantelzorgers*). En soms weten mantelzorgers niets van het hulpaanbod. Een mantelzorger voor haar schoonmoeder, nichtje en dochter vertelt *“Ik wist pas een half jaar geleden dat er ook hulp voor mantelzorgers bestaat.”* Zij herkende de zorg die ze elf jaar lang aan familie geeft niet als mantelzorgtaken: *“Het heeft bij mij heel lang geduurd voordat ik wist dat het mantelzorg was. Ik dacht dat doe je gewoon voor je familie.”*

⁴ Turning the tide: Countering syndemic vulnerability in a fishermen community, M. Slagboom, 2023

De uitkomsten over werkende mantelzorgers wijzen ook in de richting dat groepen die grote behoefte hebben aan hulp onvoldoende worden bereikt. Figuur 5 (n=169) laat zien dat 23% van de respondenten met betaalde arbeid het matig of slecht kan combineren met mantelzorgtaken. Als we deze resultaten uitsplitsen naar de mate van belasting die respondenten ervaren, dan blijkt dat er echte verschillen zijn tussen respondenten die zich niet, enigszins of gemiddeld belast voelen enerzijds en de groep die zich tamelijk zwaar, zwaar dan wel overbelast voelt. In deze laatste groep zijn mensen met maximaal basisonderwijs én hbo-plus opgeleiden oververtegenwoordigd.

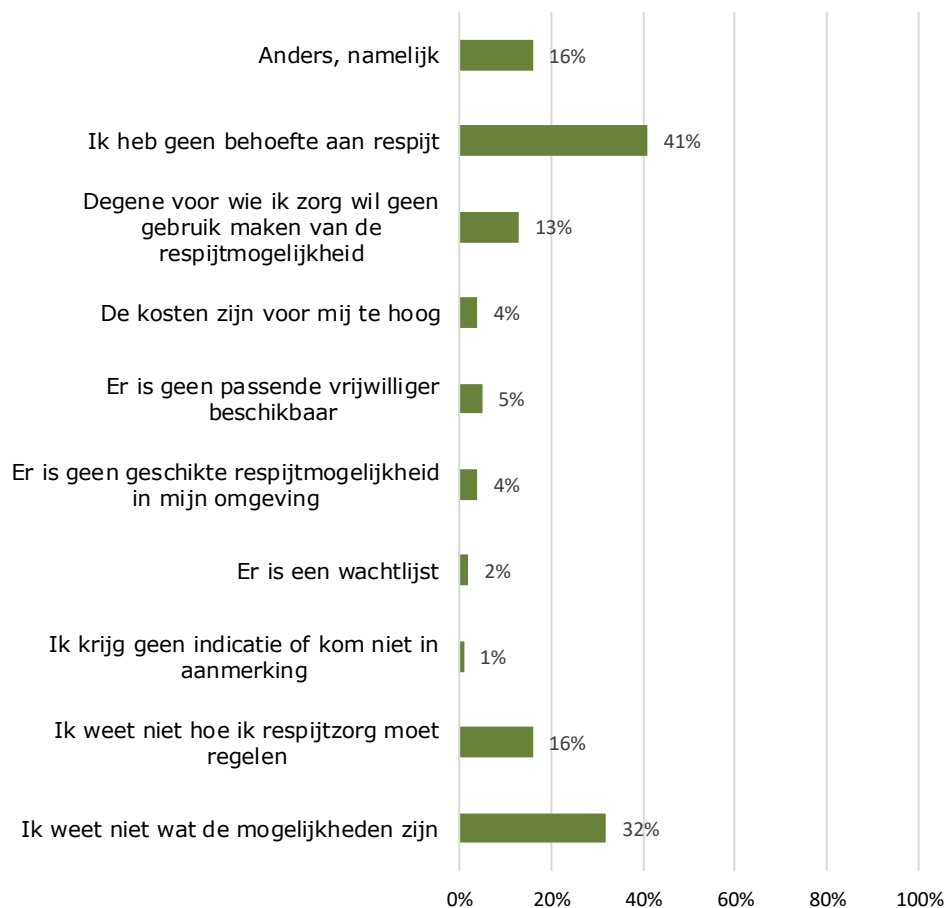
Figuur 5: mate waarin respondenten mantelzorgtaken en betaalde arbeid kunnen combineren



Deze groep bevindt zich in een complexe situatie waar het zelf niet zomaar een uitweg uit vindt. Ze bieden veel meer hulp dan de respondenten die minder belasting ervaren, vaker aan meerdere personen tegelijk en ook vaker rondom onvoorspelbare problematiek, zoals verslaving en psychische problemen. Een mantelzorger geeft woorden aan de gevolgen van de complexiteit en intensiteit van samenleven met een partner met psychische problematiek: *"Ik zit nu met een depressie en een burn-out thuis, ook omdat ik 's nachts waak of hij geen gekke dingen doet. (...) Het is schipperen tussen mijn kinderen en mijn man. Ik voel de pijn van mijn man en van mijn kinderen. Ik ga ver voorbij mezelf."* Ze maken niet meer gebruik van ondersteuning, terwijl ze vaker dan andere respondenten aangeven daar wél behoefte aan te hebben. De zorgtaken die ze uitvoeren staat het gebruik van ondersteuning, vaker dan bij respondenten die minder belasting ervaren, in de weg. De ondersteuning die ze wel krijgen, leidt niet tot een afdoende verbetering van hun situatie.

Hoe hangen deze bevindingen samen met respijtzorg? We lazten eerder dat een er maar een kleine groep respondenten gebruik maakt van respijtzorg. Figuur 21 (n=330) laat zien wat de belangrijkste reden is waarom respondenten er geen gebruik van maken: ze hebben er geen behoefte aan (41%) en bijna een derde (32% weet niet wat er mogelijk is, daarnaast weet 16% niet hoe respijtzorg te regelen.

Figuur 21: redenen geen gebruik van respijtzorg



Sluiten de vormen van respijtzorg aan op de behoefte? Van welke vormen van respijtzorg denken respondenten in de toekomst gebruik te gaan maken? En waar willen ze die dan krijgen? 37% (n=346) in de toekomst geen gebruik denkt te gaan maken van respijtzorg. Is die behoefte er wel, dan graag van familie, vrienden of kennissen (33%), via dagbesteding of dagopvang (16%) of zorgvrijwilligers (13%). Onder 'anders' plaatsen 38 respondenten een opmerking. De rode draad is dat respondenten nog geen idee hebben of er nog niet over hebben nagedacht, niet te ver vooruit kunnen kijken en niet weten wat de toekomst brengt (18 keer). Daarnaast wordt huishoudelijke hulp en hulp bij kleine klusjes meerdere keren genoemd. Dat zijn eigenlijk geen vormen van respijtzorg, maar worden wel genoemd als vormen van hulp die de mantelzorger kunnen ontlasten.

4.3 Oog en oor voor de mantelzorgers

Mantelzorgers voelen zich als eerste verantwoordelijk voor de zorg aan hun dierbare. Daarbij hebben zij anderen nodig die mogelijkheden voor ondersteuning kunnen voorspiegelen, omdat ze dit zelf vaak niet zien⁵. Enkele partijen worden daarin bijzonder gewaardeerd door mantelzorgers. Allereerst het Welzijnskwartier waarbij vrijwilligers telefonisch bij mantelzorgers informeren hoe het met hen gaat. "Ik vond het heel fijn dat er ook eens werd gevraagd hoe het met mij gaat.". Ook

⁵ Caring for our own, S. Levitsky, 2014

vertelt een mantelzorgers met zorg voor zijn partner met dementie over bijeenkomsten Levend Verlies die door het Welzijnswartier worden aangeboden: *"Het gaat over een rouwproces dat nu al begint. Eerst was er weerstand: ik heb haar nog. Nu heb ik toegegeven dat ik toch rouw heb."* Ook lotgenotencontact is voor veel mantelzorgers van grote waarde vanwege het delen van ervaringen met mensen die hetzelfde meemaken, maar ook om van elkaar te leren. *"Ik heb geleerd om niet dwars tegen het gedrag in te gaan. Ik leer hoe het niet moet. En soms hoor ik verhalen van anderen en dan denk ik: Ach, dan valt het bij ons best mee."*

Mantelzorgers die zorgen voor een geliefde met dementie hebben waarden daarnaast de ondersteuning van de casemanager Dementie. Mantelzorgers ervaren dat de casemanager er voor hen allebei is. *"De casemanager komt eerst voor mij. En het laatste kwartier ook voor mijn man, wanneer hij thuis komt van de dagopvang."* Casemanagers Dementie geven veel informatie aan mantelzorgers over ondersteuningsmogelijkheden. *"De casemanager gaf zoveel informatie door. Ze heeft vaak gebeld: Hoe gaat het?"* De rol van de casemanager beperkt zich niet tot één mantelzorgers, maar richt zich op het gehele sociale netwerk. *"Ik ben heel tevreden over deze hulp. Ze helpt zelfs vriendinnen van mijn moeder om te leren omgaan met de ziekte."* Ook helpt de Casemanager Dementie om beslissingen te maken waardoor de mantelzorgers in balans blijft, maar waar schuldgevoelens en overtuigingen een grote rol spelen.

Mantelzorgers doen een uitnodiging naar andere professionals in gemeente Katwijk om zich te verdiepen en aan te sluiten bij de mantelzorgsituatie. *"Ga maar eens mee kijken met mantelzorgers. Laat ze een dagboek bijhouden. Loop maar eens een weekje mee."* Ook zijn mantelzorgers zich bewust van de kosten in de zorg en het belang om een opname te voorkomen. Ze hebben de behoefte dit te zien als een gezamenlijke opgave. *"Koester je mantelzorgers. En dan gaat het niet eens om geld. Roep mantelzorgers bij elkaar en vertel het eens. (...) Ik weet dat je niet overal je zin in kan krijgen, maar je kan wel luisteren."*

4.4 Waardering

De Mantelzorgwaardering is voor gemeente Katwijk een instrument om mantelzorgers te waarderen. In het onderzoek geeft 58% van de respondenten aan de mantelzorgwaardering te hebben aangevraagd. Ruim 61% van de ontvangers ervan voelt zich er -zeer- door gewaardeerd, 12% -helemaal- niet. Respondenten die mantelzorgtaken en betaalde arbeid slecht kunnen combineren voelen zich minder vaak -zeer- gewaardeerd (27%). De aanvraagprocedure is voor 84% (zeer) goed te doen, voor 13% matig en voor 4% (zeer) slecht. Van de 107 respondenten die een toelichting op dat laatste antwoord geven, bevestigen 55 respondenten de procedure prima te vinden. Eenentwintig respondenten denken er anders over. Ze vinden het omslachtig, onduidelijk, weer meer papierwerk en vervelend dat ze het ieder jaar weer opnieuw moeten aanvragen.

De interviews met mantelzorgers geven een verdiepend beeld over wat het betekent om gewaardeerd te worden. Het overgrote deel van de mantelzorgers voelt zich gewaardeerd door het geldbedrag van €100,- en daarna volgde het woord 'maar'. *Ik voel me gewaardeerd maar:*

- Waardering is natuurlijk niet in geld uit te drukken.
- Het is een druppel een gloeiende plaat.
- Het gekke is: het staat wel op zijn naam
- Vooral door de aandacht en waardering die ze geven.
- Ik wil het gevoel hebben er niet alleen voor te staan.
- Ik geef het door aan de club van de kerk die me zo goed helpt.
- Ik doe het niet voor de mantelzorgwaardering.
- Ik ervaarde het echt als enorm waardierend dat raadsleden persoonlijk kennis wilden maken en begrip toonden. Dat doet ons meer dan geld. We voelden zich voor het eerst gezien en serieus genomen.
- Het neemt de druk niet weg.

Er was geen duidelijke voorkeur voor een specifieke vorm van mantelzorgwaardering. Behalve dat er weinig belangstelling was voor een markt waarbij mantelzorgers zelf een cadeau mochten uitzoeken. De vorm van mantelzorgwaardering komt namelijk pas volledig tot zijn recht wanneer andere behoeften van mantelzorgers zijn vervuld. Bijvoorbeeld de behoefte om zich niet alleen te voelen in de zorg voor een dierbare, de behoefte om gehoord te worden en de behoefte om minder belasting te ervaren. Voor cursussen en trainingen was belangstelling, maar een belangrijke vraag om te stellen is: Zijn cursussen voor mantelzorgers een waardering voor mantelzorgers in gemeente Katwijk of dienen ze onderdeel te zijn van een basispakket?

5. Conclusie

We gaan terug naar de vraag: Welke behoeften hebben mantelzorgers in gemeente Katwijk ten aanzien van toegankelijkheid van hulp en mantelzorgregelingen, mantelzorgwaardering en vormen van respijtzorg? Op basis van de resultaten uit het digitale onderzoek en de interviews kunnen we conclusies trekken die de situaties die aandacht verdienen zichtbaar maken.

Conclusie

Extra aandacht is nodig voor specifieke doelgroepen voor wie ondersteuning niet aansluit of moeilijk bereikbaar is

Alle werkende mantelzorgers die zich zwaar belast voelen geven aan behoefte te hebben aan ondersteuning. Daarnaast ervaren respondenten die zich zwaarder belast voelen door hun mantelzorgtaken of als ze zorg moeilijker met betaalde arbeid weten te combineren minder vaak een positieve bijdrage van de ondersteuning. Naast werkende mantelzorgers zijn er meer doelgroepen voor wie hulp niet aansluit of moeilijk toegankelijk is. Het gaat om mantelzorgers met het opleidingsniveau maximum basisonderwijs of hbo- universitair geschoold. Ook éénoudergezinnen en mantelzorgers die te maken hebben met psychische problematiek voelen zich onvoldoende gesteund.

Toegankelijke en alledaagse ondersteuning helpen mantelzorgers bij het zorgen

Mantelzorgers hebben soms hulp nodig bij hun zorgtaken. Dat kan langdurige hulp zijn dat de mantelzorgsituatie in balans houdt, maar ook een klein aantal uren hulp dat flexibel inzetbaar is haalt voor mantelzorgers de pieken van de zorgzwaarte eraf. Hierbij zoeken ze vaak niet naar grote ingrepen, maar naar toegankelijk contact met professionals die luisteren, meedenken en adviseren. Ook staan ze open om te leren, zodat ze hun eigen leven met andere rollen kunnen combineren met de rol van mantelzorger. Veel mantelzorgers hebben behoefte aan educatie over hoe om te gaan met het ziektebeeld, niet alleen voor henzelf maar ook voor hun sociale netwerk. Deze educatie kan zowel door professionals worden uitgedragen als door ervaringsdeskundige mantelzorgers die eenzelfde situatie hebben meegemaakt. Juist door aan te sluiten bij het alledaagse leven van mantelzorgers geven gemeente en professionals van gemeente Katwijk een ultieme blijk van waardering.

Mantelzorg als gezamenlijk vraagstuk

Mantelzorgers voelen zich er alleen voor staan wanneer er niet geluisterd wordt naar hun hulpvraag. Hulp, zorg en ondersteuning, respijtzorg lijken dan onbereikbaar en een strijdpunt te worden. Voor een groep mantelzorgers betekent het dat ze met hun kennis en capaciteiten 'de strijd' aangaan voor de hulp die zij nodig hebben. Voor een andere groep mantelzorgers betekent het dat ze zich neerleggen bij een eerste antwoord en het daarna niet opnieuw proberen. Bij beide groepen is er sprake van angst voor teleurstelling en een verlies van vertrouwen in professionals. Wanneer we deze ervaringen ombuigen naar een verlangen van mantelzorgers naar medewerkers van gemeente Katwijk en welzijns- en zorgprofessionals dan gaat het om samenwerking, vertrouwen, van elkaar leren.

5. Aanbevelingen

De aanbevelingen in dit hoofdstuk vloeien voort uit de conclusies die weergeven dat er extra aandacht nodig is voor specifieke groepen mantelzorgers, dat toegankelijke en alledaagse hulp mantelzorgers hebben met de zorg die ze willen geven en het belang van de blik op mantelzorg als maatschappelijk thema. Mantelzorg als opgave voor de individuele mantelzorger of als gezamenlijke opgave voor een samenleving dat de mantelzorger kan ondersteunen.

Toegankelijke informatie en hulp voor mantelzorgers

- **Realiseer een bestuurlijk convenant omtrent mantelzorg met belangrijke stakeholders**

Mantelzorg is een gezamenlijk maatschappelijk vraagstuk. De opdracht om mantelzorgers te zien, te waarderen mag en kan niet alleen bij gemeente Katwijk en het Welzijnskwartier liggen. Verstevig met een bestuurlijk convenant de samenwerking en daardoor facilitaire mogelijkheden van uitvoerende professionals die op dagelijkse basis mantelzorgers ontmoeten.

- **Biedt vanuit het Welzijnskwartier ook ondersteuning aan professionals**

Evalueer de huidige opdracht en formuleer een nieuwe opdracht aan het Welzijnskwartier waardoor er een centrum van mantelzorgexpertise ontstaat waaraan organisaties, mantelzorgers en netwerkpartners zijn verbonden. Biedt ondersteuning op het niveau van samenleving (bv bewustwordingscampagnes voor specifieke doelgroepen) van organisaties (bv kennisbevordering voor professionals over samenspel met mantelzorgers) en mantelzorgers (individuele ondersteuning en lotgenotencontact).

- **Benut de kennis van de 'mantelzorggemeenschap'**

Zoek periodiek actief het contact op met mensen die verschillende groepen mantelzorgers vertegenwoordigen. Organiseer momenten waar mantelzorgers, de gemeente en zorg en welzijn elkaar kunnen treffen en direct, heel praktisch, kunnen uitwisselen. Of door mensen (bijvoorbeeld oud mantelzorgers) te benutten die dichtbij, in hun buurt, hun kennis en ervaringen kunnen en willen delen met andere mantelzorgers. Niet geïnstitutionaliseerd, maar van mens-tot-mens.

- **Realiseer bewustwording en kennis rond samenwerking met mantelzorgers bij professionals**

Professionals op sleutelposities, dat wil zeggen zij die dagelijks in aanraking komen met mantelzorgers, worden getraind om mantelzorgers te herkennen. Ook leren ze signalen van overbelasting te herkennen en worden tools aangereikt om overbelasting bespreekbaar te maken. De inzet van evidence-based methodieken spelen hierbij een belangrijke rol. Hierdoor vindt een professionaliseringsslag plaats en ontstaat er onder netwerkpartners een gezamenlijke taal rond mantelzorgondersteuning.

- **Creëer samenhang en warme overdracht in het hulpaanbod aan mantelzorgers**

Benut de sociale kaart van het Welzijnskwartier en maak hiervan een levend document. Organiseer een bijeenkomst waar organisaties en inwonersinitiatieven die op een laagdrempelige manier hulp bieden elkaar kunnen ontmoeten. Realiseer een kijkje in elkaars keuken, leer elkaar persoonlijk

kennen en dat maakt tijdige inzet van hulp en warme overdracht mogelijk. Kijk ook naar welke organisaties wel contact hebben met doelgroepen die op dit moment moeilijk bereikbaar zijn. Benut elkaars expertise en bereik. Sluit bewust allianties om bereik van informatie en ondersteuning te vergroten.

- **Maak eenvoudig informatiemateriaal**

Zorg voor eenvoudig informatiemateriaal. Belangrijk is dat er uitgelegd staat wat mantelzorg inhoud, wanneer iemand mantelzorg is en dat er hulp is voor mantelzorgers. Een verwijzing naar één punt, het Welzijnskwartier, volstaat.

- **Maak gebruik van onafhankelijke cliëntondersteuning bekend**

In de Wet langdurige zorg (Wlz) en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is vastgelegd, dat iedereen recht heeft op cliëntondersteuning (zonder kosten). Veel inwoners weten dit niet en maken er dus geen gebruik van.

Respijtzorg

- **Creëer een digitaal platform met uitleg over respijtzorg en de mogelijkheden ervan**

Op het digitale platform wordt op met eenvoudige taal op B1-niveau uitgelegd wat respijtzorg inhoud en welke mogelijkheden er zijn in de omgeving van gemeente Katwijk. Besteed daarnaast aandacht aan financiën en de uitnodiging voor persoonlijk contact wanneer mantelzorgers vragen hebben. Maak gebruik van foto's van contactpersonen en een direct telefoonnummer.

- **Maak ondersteuning aan het sociale netwerk mogelijk om vervangende zorg uit te voeren**

In gemeente Katwijk wordt vervangende zorg vaak uitgevoerd door familieleden die de primaire mantelzorg willen ontlasten. Vaak is daar ook behoefte aan begrip en omgang met gedrag dat voortkomt uit het ziektebeeld. Biedt deze mogelijkheid ook aan en werk als welzijn- en zorgorganisaties samen om nieuw aanbod te ontwikkelen dat vervangende zorg binnen het sociale netwerk mogelijk en makkelijk maakt.

- **Creëer laagdrempelige instapplekken voor vervangende zorg**

Ontmoetingsplekken in de buurt kunnen ook als toegankelijke respijtplak fungeren. Belangrijk is dat dergelijke laagdrempelige initiatieven bewust zijn van intensieve mantelzorg en wat dat betekent voor buurtbewoners. Ze kunnen daarin voor buurtbewoners met mantelzorgtaken een plek zijn waar een adempauze kan worden geboden.

- **Kies voor een laagdrempelige respijtregeling dat maatwerk biedt aan inwoners**

Reserveer wmo-budget dat een laagdrempelige respijtregeling mogelijk maakt met als doel mantelzorgers te ontlasten. Mantelzorgers kunnen diverse vormen van hulp aanvragen voor de periode van één jaar. Dit kan zijn inzet van een mantelzorgmakelaar, mindfulness, persoonlijke coaching, sport, cursus of huishoudelijke hulp. Het gaat erom dat het effect van een adempauze bereikt wordt bij de mantelzorg en dat het inzetbaar is voor wat de mantelzorgsituatie op dat moment vraagt.

- **Sluit contracten af voor vervangende zorg thuis**

Voor een aantal specifieke groepen mantelzorgers kan vervangende zorg thuis een helpend aanbod zijn. Er zijn zorgvragers die zelf niet het huis willen of kunnen verlaten voor respijtzorg buiten de thuisomgeving. Vervangende zorg thuis biedt de mogelijkheid aan alle mantelzorgers om hiervan

gebruik te maken. Ook wanneer er geen sprake is van een WLZ-indicatie of een aanvullende verzekering. Vervangende zorg aan huis biedt ook continuïteit en een vertrouwd gezicht wat acceptatie van respijtzorg bevordert.

Mantelzorgwaardering

- **Werk eerst aan de aanbevelingen rond respijtzorg en toegankelijke informatie en hulp aan mantelzorgers**

Waardering van mantelzorgers beperkt zich niet tot de mantelzorgwaardering. Op z'n best is het namelijk een logisch voortvloeiend en een verlengstuk van de erkenning en waardering die mantelzorgers ontvangen in andere vormen. Bijvoorbeeld het luisterend oor van een professional, een compliment van een goede vriend, toegankelijke en begrijpelijke informatie.

- **Maak cursussen voor mantelzorgers onderdeel van het basisaanbod**

Mantelzorgers geven aan belangstelling te hebben voor cursussen. Dit past echter beter in een volledig hulpaanbod voor mantelzorgers in gemeente Katwijk vanwege het bovengemiddeld aantal uren zorg dat wordt geboden. Het lijkt meer een basisbehoefte te zijn dan een voorkeursvorm voor de mantelzorgwaardering.

- **Als laatste stap kan het geldbedrag worden omgezet in een VVV-bon**

Mantelzorgers staan neutraal tegenover de inwisseling van de vorm €100,- contant tegenover €100,- VVV-bonnen. Bijkomend voordeel van de inwisseling is de mogelijkheid om de aanvraagprocedure van de mantelzorgwaardering te vereenvoudigen en daarmee laagdrempeligheid te creëren voor mantelzorgers om er gebruik van te maken. Ook vergroot het de kans om groepen mantelzorgers te bereiken.

- **Realiseer een laagdrempelige mantelzorgwaardering**

Door mantelzorgers vroeg in beeld te hebben, kan overbelasting beter worden voorkomen. De doelstelling zou dan ook moeten zijn om veel mantelzorgers te bereiken met de mantelzorgwaardering. Het is dus van belang dat er zorgvuldig wordt geformuleerd welke mantelzorgers voor de mantelzorgwaardering in aanmerking komen. Ook is het belangrijk om als gemeente te omschrijven wat er onder mantelzorg wordt verstaan. Welke criteria voor waardering worden gehanteerd? Wordt er wel of geen onderscheid gemaakt in groepen? Een voorstel voor beleidsregels en aanvraagproces wordt nog nader uitgewerkt.

Bijlage 1 Samenstelling mantelzorgers

Respondent (N=)	Leeftijd	Geslacht	Relatie met zorgvrager	Problematiek	Aantal jaren mantelzorg
1	40 - 50	Vrouw	partner	Depressie, psychose	10 jaar
2	50 - 60	Vrouw	Partner	MS	15 jaar
3	50 - 60	Vrouw	Dochter	ouderdom en angststoornis	20 jaar
4	60 - 70	Vrouw	Partner	NAH	8 jaar
5	60 – 70	Vrouw	Partner	Dementie	6 jaar
6	60 – 70	Vrouw	Partner	Dementie	5 jaar
7	50 - 60	Vrouw	Partner	Kanker	10 jaar
			Moeder	Autisme	20 jaar
8	70 – 80	Man	Partner	Dementie	5 jaar
9	60 – 70	Vrouw	Partner	NAH	10 jaar
			Dochter	Ouderdomsklachten	10 jaar
10	50 – 60	Man	Partner	Katwijkse ziekte	12 jaar
11	80 – 90	Man	Partner	Dementie	5 jaar
12	40 – 50	Man	Broer	Ontwikkelingsstoornis	40+ jaar
13	60 – 70	Man	Partner	Katwijkse ziekte	20 jaar
14	40 – 50	Vrouw	Dochter	Dementie	5 jaar
15	40 – 50	Vrouw	Moeder	Autisme, hartafwijking	15+jaar
			Dochter	Ouderdomsklachten	5 jaar
16	40 – 50	Man, vrouw Echtbaar	Ouders	Reuma, astma, slaapstoornis en autisme	20 jaar
17	50 – 60	Vrouw	Dochter	Ouderdomsklachten	15 jaar
18	40 – 50	Vrouw	Zus	MS	10 jaar
			Tante	Angststoornis	5 jaar
			Moeder	Long-covid	3 jaar
19	50 – 60	Vrouw	Dochter	Dementie	5 jaar

Bijlage 2 Voorstel voor beleidsregels mantelzorgwaardering

Definitiebepaling Mantelzorg

Een mantelzorger die zorgt voor een inwoner van gemeente Katwijk komt in aanmerking voor mantelzorgwaardering, wanneer wordt voldaan aan de criteria zoals hieronder verder uitgewerkt.

Onder mantelzorger wordt verstaan een persoon die zorg verricht welke voldoet aan de volgende omschrijving: verlening van zorg dat direct voortvloeit uit de sociale relatie en die niet in het kader van een hulpverlenend beroep wordt gegeven. Het gaat daarbij om het geven van meer dan gebruikelijke zorg, meer dan acht uur per week, gedurende tenminste drie maanden aaneengesloten.

Aanvragen voor de mantelzorgwaardering dienen vóór [datum] van het lopende kalenderjaar door het Welzijnskwartier te zijn ontvangen. Aanvragen kunnen enkel in behandeling worden genomen door middel van een daartoe vastgesteld formulier. Enkel volledig ingevulde en tijdig ontvangen formulieren worden in behandeling genomen.

Doel van de beleidsregels

- Het doel van deze beleidsregels is om de manier waarop de gemeente Katwijk mantelzorgers van inwoners van Katwijk een blijk van waardering wil geven, te regelen.
- Deze beleidsregels dragen bij aan de uitvoering van waardering en ondersteuning van mantelzorgers.
- Deze beleidsregels dragen bij aan een tijdig en breed bereik van mantelzorgers.

Voorwaarden uitvoering Mantelzorgwaardering

1. De inwoner aan wie mantelzorg wordt verleend, woont in gemeente Katwijk. Als de zorgvrager niet in gemeente Katwijk woont dan bestaat er geen recht op mantelzorgwaardering.
2. Wanneer een mantelzorger meer dan één zorgvrager ondersteunt, dan mag hij/zij toch maximaal maar één aanvraag indienen.
3. De mantelzorgwaardering wordt eenmaal per kalenderjaar beschikbaar gesteld.

Kenmerken mantelzorg

1. Bij gebruikelijke zorg (normale dagelijkse zorg) bestaat er geen recht op mantelzorgwaardering;
2. Het gaat om langdurige, intensieve zorg; langer dan 3 maanden en 8 uur of meer per week;
3. Levert aanvrager betaalde zorg (PGB), dan heeft hij/zij geen recht op mantelzorgwaardering;
4. De mantelzorg is gericht op de zorgbehoefte van een ander mens;
5. Het gaat om hulp bij persoonlijke verzorging, hulp bij huishoudelijke taken etc.;
6. De zorgverlening heeft een relatief duurzaam karakter; ze wordt geregeld verleend;
7. De zorg wordt niet beroepsmatig verleend en niet betaald.

Rechthebbenden mantelzorgwaardering

1. Voor jongeren tot 12 jaar: [in te vullen]
2. Voor jongeren van 12 jaar tot 18 jaar: [nader in te vullen]
3. Voor personen van 18 jaar en ouder: naar keuze een VVV-bon ter waarde van €100,-

Bijlage 3 Voorstel aanvraagprocedure mantelzorgwaardering

Uitgangspunten

De aanvraagprocedure voor de mantelzorgwaardering dient aan te sluiten bij de doelen van de beleidsregels:

- Het doel van deze beleidsregels is om de manier waarop de gemeente Katwijk mantelzorgers van inwoners van Katwijk een blijk van waardering wil geven, te regelen.
- Deze beleidsregels dragen bij aan de uitvoering van waardering en ondersteuning van mantelzorgers.
- Deze beleidsregels dragen bij aan een tijdig en breed bereik van mantelzorgers.

De mantelzorgwaardering heeft als doel mantelzorgers te waarderen voor de zorg die zij bieden aan inwoners van gemeente Katwijk. Daarnaast wordt het gezien als een middel om het bereik van mantelzorgers te vergroten en hen te informeren en adviseren over mogelijkheden van hulp.

Bereik

Voor een groot bereik zijn een aantal elementen belangrijk. Allereerst het **zorg- en leefpad** waarin zichtbaar wordt waar mantelzorgers vindbaar zijn en hoe **diverse communicatiemiddelen** ingezet kunnen worden en bijdragen aan het bereik. Ten tweede is het gebruik van **taal en beeld** een belangrijke factor. Gebruik taal op B1-niveau en sluit aan bij het woordgebruik van inwoners. Dus niet: Ben jij mantelzorger? Maar: Zorg jij voor een familielid of vriend? Een laatste tool is het betrekken van andere organisaties en professionals als **sleutelfiguren** en toegang tot moeilijk bereikbare groepen. Ieder jaar kan je een campagne ontwikkelen gericht op het bereik van één moeilijk bereikbare doelgroep. Hierdoor worden op de lange termijn stappen gezet naar het bereik van meer mantelzorgers.

Aanvraagplek

Het Welzijnskwartier heeft de uitvoeringsopdracht om mantelzorgers te ondersteunen. Dat doen zij al op zoveel toegankelijke manieren. De uitgifte van de mantelzorgwaardering sluit hierop aan en maakt het mogelijk om nog meer in te zetten op een compleet integraal pakket waardoor hulp voor mantelzorgers nog meer toegankelijk wordt.

Aanvraagformulier

Gegevens mantelzorger	
Voorletters	
Tussenvoegsel en achternaam	
Geboortedatum	
Postcode	
Huisnummer	
Straatnaam	
Woonplaats	
Telefoonnummer	
Emailadres	(Geen emailadres? Dan via telefoonnummer Welzijnskwartier)

Zorg	
Voor wie zorg je?	Partner/moeder of vader/kind/broer of zus/ander familielid/vriend/buurman- of vrouw/ anders
Welk zorg geef je?	Meerkeuze: Persoonlijke verzorging Huishoudelijke taken Sociale en emotionele hulp Meegaan naar dokter en ziekenhuis Administratieve taken Vertalen bij instanties anders
Woont degene voor wie je zorgt in gemeente Katwijk?	ja / nee
Voldoe je aan de voorwaarden om mantelzorgwaardering te ontvangen?	<ol style="list-style-type: none"> 1. De inwoner aan wie mantelzorg wordt verleend, woont in gemeente Katwijk. Als de zorgvrager niet in gemeente Katwijk woont dan bestaat er geen recht op mantelzorgwaardering. 2. Wanneer een mantelzorger meer dan één zorgvrager ondersteunt, dan mag hij/zij toch maximaal maar één aanvraag indienen. 3. De mantelzorgwaardering wordt eenmaal per kalenderjaar beschikbaar gesteld.
Heb je behoefte aan hulp of steun bij je mantelzorgsituatie?	Meerkeuze: <ul style="list-style-type: none"> - Ja. Je mag contact met mij opnemen voor een gesprek. - Nee, op dit moment niet. Ik wil meer weten over hulp aan mantelzorgers en abonneer me op de nieuwsbrief. - Nee, op dit moment niet. Ook heb ik geen belangstelling voor meer informatie.

Akkoord en toestemming	
	Selecteer: Ik heb dit formulier naar waarheid ingevuld en ga akkoord met het opnemen van mijn persoonsgegevens in het bestand van het Welzijnskwartier.
	Toelichting: Je gegevens zijn alleen zichtbaar voor medewerkers van mantelzorgondersteuning bij het Welzijnskwartier. Je gegevens worden niet gedeeld met anderen tenzij je hiervoor toestemming hebt gegeven. Je gegevens worden gebruikt om: <ul style="list-style-type: none"> - Jouw aanvraag voor de mantelzorgwaardering te beoordelen, af te wikkelen en je hierover te informeren. (toelichting hoe verder wordt omgegaan met AGV. Hoelang worden persoonsgegevens bewaard?)

Aanvraag versturen	Knop: Aanvraag versturen.
---------------------------	---------------------------

Daarna volgt een bevestigingsmail met informatie.